

ПОЈАМ ОСНОВНОГ КАПИТАЛА ПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

Предавач

Проф. др Небојша Јовановић

Правни факултет Универзитета у Београду

Имовина и капитал друштва

Свако друштво мора да има имовину да би могло да обавља делатност (да постоји)

Изузетак – ОД са улозима искључиво у раду

Закључак

- чим има имовину, мора да има и капитал
- мора да га објави (регистраује), да би упознало трећа лица о својој вероватној имовинској снази

ЗПД

- прочитати члан 44.
- дефиниције имовине, нето имовине (капитала) и основног капитала
- питање да ли је дефиниција основног капитала правно логична?

Значај одређења појма основног капитала

Две основне сврхе основног капитала

- 1) унутар друштва – мера учешћа члана у „животу“ друштва (тј. обим чланских права и обавеза)
- 2) спољни односи друштва
 - обавештење регистрацијом о вероватној вредности нето имовине друштва у часу увида
 - упозорење 3. лица о ризику којем се излажу у пословима с друштвом

Последице грешке у одређивању појма основног капитала

- навођење друштва на погрешно утврђивање основног капитала у финанс. извештају и регистру
- омогућавање друштву да законито прикаже основни капитал друкчије вредности од стварне (довођење у заблуду)
- ризик спорова о вредности удела који друштво мора да исплати члану (нпр. при иступању) или наследницима члана

Приступи у дефинисању појма основног капитала

Два приступа – економски и правни

Економски приступ

Метод – одређивање критеријума за разграничење капитала од прихода

Појам – вредност која се оплођује

„Оплодња“ – стварање нове вредности (прихода) употребом капитала, као трајније уложених материјалних добара у делатност

Разграничење

- проблем - исто добро може да буде капитал или приход зависно од околности употребе
- критеријум – одлука (воља) друштва

Примери

- новац депонован у банци је капитал, јер је камата приход
- новац као добит подељена члановима друштва је приход, а задржана у друштву је капитал

Правни приступ

Метод

- нејасноћа економског критеријума – самовоља и правна несигурност у пракси
- прописивање елемената основног капитала
- реткост законског дефинисања – нпр. нема УК, Швајц., Хрв....; има Срб.
- последица – појмом капитала се бави правна наука

Три правна приступа у упоредној науци

1) класичан (стари) приступ

2) нови приступ

3) правно логичан приступ

Класичан приступ

Дефиниције

- 1) новчана вредност улога јединог или више чланова; или
- 2) новчана вредност средстава које је друштво добило од чланова

Метод израчунавања

- једночлано друштво

- * основни капитал једнак улогу јединог члана; начело јединства удела
- * проблем – улог јединог члана и у новцу и стварима (процена) – сабирање вредности
- * једночлано АД – једна акција цео О. К., а може и подела О.К. на више акција

- вишечлано друштво – сабирање вредности улога свих чланова

Мана класичног приступа

- примењив само у часу оснивања
- по оснивању (у пословању) се имовина друштва мења (нпр. потроши се новац, сировина се преради)
- по оснивању нема више улога чланова, већ само удела у основном капиталу
- накнадни улог? – удео улагача се мери у односу на вредност нето имовине друштва, а према старој вредности збира улога оснивача
- у ствари – класичним приступом се дефинише само оснивачки капитал
- појам оснивачког капитала – вредност улога оснивача
- закључак – дефиниција преуска, јер не обухвата вредност накнадног улога или коју друштво само стекне (нпр. из добити)

Нов приступ

Дефиниција – новчана вредност улога свих чланова

Примена дефиниције на АД

- збир номиналне вредности издатих акција
- не прихвата се збир тржишне вредности издатих акција (тзв. капитализација), јер се она не региструје, пошто је често промењива
- забрана друштву да издаје акције по цени нижој од номиналне
- кад АД издаје акције по цени вишој од номиналне, купац вишак мора одмах у целости да плати друштву (емисиона премија)

Правни режим емисионе премије

- елемент капитала (нерегистрованог), али не основног (регистрованог) капитала
- економске сврхе – 1) покривање трошкова емисије 2) спречавање неоправданог богаћења нових акционара на штету постојећих
- забрана друштву слободног располагања емисионом премијом
- допуштене сврхе по ЗПД од 2021 – 1) повећање основног капитала 2) унос у резерве 3) покриће губитка 4) накнада трошкова емисије 5) исплата несагласних акционара
- исплата емисионе премије акционарима као дивиденде – недопуштено плаћање; обавеза враћања друштву
- пример неоправданог богаћења нових акционара
- АД има основни капитал од 10.000.000 дин., подељен на 100.000 акција, 100 дин. номинално по комаду, резерве 4.000.000 дин. и нераспоређена добит 1.000.000 дин.
- вредност нето имовине = 15.000.000 дин.
- вредност 1 акције = 150 дин. (15 мил./100.000)
- емисиона цена треба да је 150 дин. по акцији
- друштво емитује нових 100.000 по номиналној цени (100 дин.)
- сакупи 10.000.000 дин.
- нови акционари се окористили; платили акцију 25 динара јефитније од стварне вредности
- разлог: $15.000.000 + 10.000.000 = 25.000.000 / 200.000 = 125$

Мана – недостатак полазне основе за израчунавање вредности удела члана (тј. нето имовине друштва)

Обавеза друштва да на крају године попише и процени имовину и сачини годишњи финанс. извештај почетком наредне године

Ако је вредност нето имовине мања од основног капитала – обавеза регистрације смањења основног капитала (иначе АД лаже)

Ако је вредност нето имовине већа – право да региструје повећање, али нема обавезе

Логичан приступ

Дефиниција – новчана вредност нето имовине друштва утврђена оснивачким актом (статутом) и уписана у регистар

Разлог – имовину друштва не стварају само чланови, него и само друштво (нпр. из добити)

Појам нето имовине – бруто имовина (капитал) умањена за дугове

Непостојање обавезе друштва да региструје вредност целе нето имовине

Обавеза друштва да вредност нето имовине буде већа од минималног основног капитала за друштва капитала

Вишак вредности нето имовине преко регистрованог капитала = нерегистровани (споредни) капитал

Врсте нерегистрованог капитала – резерве и нераспоређена добит

Капитал као пасива

Капитал је пасива у билансу стања друштва (десна страна)

- разлог

* дуг друштва члановима, али нетражљив

* доспева само у случају престанка друштва или престанка чланства

Имовина је актива у билансу стања (лева страна)

- разлог – вредност коју друштво има и њом одговара за обавезе

- да ли је зајам иновина?

* јесте, али није основни капитал, јер друштво мора да га врати

* зајам је уједно тражљива пасива

Нужност једнакости активе и пасиве у билансу, иначе грешка у рачуну

Пример биланса ортакског друштва

Прва ситуација

- 4 ортака: 1) непокретност – 10 мил. 2) патент – 5 мил. 3) новац – 5 мил. 4) рад – процена 5 мил.

- у билансу се рад занемарује у израчунавању основног капитала; служи за унутрашње односе чланова

- биланс изгледа:

<i>Актива</i>	<i>Пасива</i>
Непокретност 10 м.	Основни капитал 20 м.
Патент 5 м.	
Новац 5 м.	
Укупно	
20 м.	

Друга ситуација

- исто као у првој ситуацији, али ОД узело зајам од 4 милиона дин.

- биланс изгледа:

<i>Актива</i>	<i>Пасива</i>
Непокретност 10 м.	Основни капитал 20 м.
Патент 5 м.	Дуг 4 м.
Новац 5 м.	Укупно
Зајам 4 м.	24 м.
Укупно	
24 м.	

Дуг се не региструје, али се осн. кап. региструје

Довођење у заблуду 3. лица, јер је нето имовина мање вредна од основног капитала (16 мил.)

Трећа ситуација

- исто као у првој ситуацији, али ОД у наредној години има добит од 10 мил.
- расподела добити – **1)** враћен зајам (4 мил.) **2)** купљена машина (опрема) за 5 мил. **3)** 1 милион у резерве
- биланс изгледа:

Активa		Пасивa	
Непокретност	10 м.	Основни капитал	25 м.
Патент	5 м.	Резерве	1 м.
Опрема	5 м.	Укупно	
Новац	5 м.		26 м.
Резерве	1 м.		
Укупно			
	26 м.		

Појам у српском компанијском праву

Историјски преглед

Закон о предузећима 1996. год.

- основни капитал чине „улози оснивача“
- у чему је грешка? – изједначење имовине и основног капитала; основни капитал је новчана вредност имовине

Закон о привредним друштвима 2004. год.

- двојна дефиниција: **1)** разлика између укупне вредности имовине и укупних обавеза друштва **2)** укупна вредност удела, односно акција у друштву
- дефиниција имовине – право својине и друга права које је друштво стекло на улозима или пословањем

ЗПД 2011. год.

- дефиниција ОК – „новчана вредност уписаних улога чланова друштва у друштво која је регистрована...“
- дефиниција нето имовине (капитала) – разлика између вредности имовине друштва и његових обавеза
- дефиниција имовине – чине је ствари и права „у власништву друштва“, као и друга права друштва
- закључак – ЗПД прихвата класичан приступ
- појашњење

* ОК чине не само унети делови улога, него и неунети, јер су „уписани“

* уписом се члан обавезује да унесе и остатак улога

* значи – друштво потражује остатак улога

Оспоравање важеће дефиниције – разлози:

- 1) чланови губе улог уношењем у имовину друштва, а стичу удео
- 2) „улог“ се мења употребом у пословању друштва, јер се мења и структура и вредност имовине друштва
- 3) имовину друштва чине не само улози чланова, већ и добра које само друштво створи у пословању (нпр. из добити)
- 4) кад АД обави премијску емисију, улог је веће вредности за износ премије, али се она не признаје у основни капитал, па тиме ни у удео
- 5) важећом дефиницијом није могуће израчунати основни капитал АД кад изда рачуноводствене акције
- 6) важећа дефиниција је непримењива на „друштва“ с промењивим капиталом (нпр. инвест. фонд)
- 7) важећа дефиниција не обухвата сопствени удео које је друштво стекло бесплатно (нпр. поклоном, тестаментом)

У англо праву

- појам - највећи износ ОК које АД има право да сакупи издавањем акција према свом статуту
- начин изражавања у статуту – највећи број акција које друштво може да изда

- начин израчунавања – новчани износ ОК се израчунава множењем највећег броја акција номиналном вредношћу једне акције (нпр. 10.000 акција x 1.000 дин.= 10.000.000 фунти)

- обавеза регистрације целог одобреног капитала

- нема обавезе издавања свих акција одједном – може у „оброцима“

- издавање у оброцима: издат и неиздат капитал,

одн. акције

* број неиздатих акција не већи од издатих; код нас мора да је мањи

* обавеза регистрације и целог одобреног капитала и издатог капитала

* надлежност за одлуку о издавању неиздатих акција

+ 1) скупштина АД или 2) управа АД по статуту или одлуци скупштине

+ у пракси – обично управа АД, јер се брже састаје („делегација“ надлежности)

Сврхе одобреног капитала по одлуци управе АД: 1) повећање ОК коришћењем прилике на тржишту

2) мера одбране од преузимања

Ограничења овлашћења управе АД

1) забрана повећања из средстава друштва (нпр. из резерви или добити) – само нови улози и замена обвезница и вараната (раздуживање АД)

2) обим овлашћења управе – неиздати кап. не већи од издатог

3) временско ограничење – 5 год. од одлуке скупштине; могућност обнављања

Одобрени капитал у Србији

- појам – своди се на неиздате акције

- правни режим – исти као у англо праву

- изузетак – само скупштина АД надлежна да одлучује

- има ли смисла одобрени капитал?

- шта је мотив укидања могућне надлежности управе АД?

- закључак – непотребан институт, јер нема разлике у односу на општи режим повећања основног капитала